

Evli Bireyler için Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu Ölçeği

Satisfaction of Basic Psychological Needs Scale for Married Individuals

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Romantik İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu ölçeğinin evlilik ilişkisi için uyarlama çalışmalarının yapılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda 303 evli birey araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların yaşlarının ortalaması 37.75 (S.D. =8.81) olarak bulunmuştur. Uyarlama çalışmalarında yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Uyum geçerliği çalışmaları için İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçlar ölçeği kullanılmıştır. Güvenirlilik çalışmaları için madde toplam korelasyonu ve Cronbach alfa değerleri incelenmiştir. Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin dört faktörlü yapısının toplam varyansın %73.18'ini açıkladığı görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi iki düzey şeklinde gerçekleştirilmiştir. Birinci düzey DFA sonuçları için uyum değerlerinin $\chi^2/sd= 2.31$, GFI= 0.92, CFI= 0.96, AGFI= 0.88, RMSEA= 0.07, SRMR= 0.04 ve NFI= 0.93 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlerin iyi ve mükemmel uyum değerleri aralıklarında olduğu görülmüştür. İkinci düzey DFA sonuçları incelendiğinde uyum değerlerinin $\chi^2/sd= 2.38$, GFI= 0.91, CFI= 0.96, AGFI= 0.88, RMSEA= 0.07, SRMR= 0.05 ve NFI= 0.93 olduğu görülmüştür. Uyum geçerliği çalışmalarında kullanılan ölçek ile aralarında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.77$, $p<0.01$). Güvenirlilik çalışmalarında yapılan madde toplam korelasyonu sonucunda maddelerin .47 ile .78 arasında değerler aldıkları görülmüştür. Cronbach alfa değerleri incelendiğinde sevgi/ait olma alt boyutu için Cronbach alfa değeri .89, güç ihtiyacı için .91, özgürlük ihtiyacı için .76, eğlence ihtiyacı için .88 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamı için Cronbach alfa değeri .92 olarak hesaplanmıştır. Tüm bu yapılan analizler sonucunda Evli Bireyler için Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Temel Psikolojik İhtiyaçlar, Evli Bireyler, Ölçek Geliştirme, Seçim Teorisi

ABSTRACT

The aim of this study is to adapt the Satisfaction of Basic Psychological Needs in Romantic Relationships scale for marital relationship. For this purpose, 303 married individuals were included in the study. The mean age of the participants was found to be 37.75 (S.D. = 8.81). Exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis were performed for construct validity in the adaptation studies. The Basic Psychological Needs scale in Relationships was used for concurrent validity. For reliability studies, item-total correlation and Cronbach's alpha values were analyzed. Exploratory factor analysis revealed that the four-factor structure of the scale explained 73.18% of the total variance. Confirmatory factor analysis was conducted in two levels. The fit values for the first level CFA results were calculated as $\chi^2/sd= 2.31$, GFI= 0.92, CFI= 0.96, AGFI= 0.88, RMSEA= 0.07, SRMR= 0.04 and NFI= 0.93. These values were found to be in the range of good and excellent fit values. When the second level CFA results were examined, it was seen that the fit values were $\chi^2/sd= 2.38$, GFI= 0.91, CFI= 0.96, AGFI= 0.88, RMSEA= 0.07, SRMR= 0.05 and NFI= 0.93. A positive and significant relationship was found between the scale used in the convergent validity studies ($r=.77$, $p<0.01$). As a result of the item-total correlation in the reliability studies, it was seen that the items received values between .47 and .78. When Cronbach's alpha values were examined, Cronbach's alpha value was calculated as .89 for the love/ belonging sub-dimension, .91 for the need for power, .76 for the need for freedom, and .88 for the need for fun. Cronbach's alpha value for the whole scale was calculated as .92. As a result of all these analyzes, it was concluded that the Satisfaction of Basic Psychological Needs scale in Marriage is a valid and reliable scale.

Keywords: Basic Psychological Needs, Married Individuals, Scale Development, Choice Theory

GİRİŞ

Glasser (1965; 1976; 1998) bireylerin temel ihtiyaçlarının doyumunda yakın ilişkide olunan bir kişinin olmasının önemi vurgulanmıştır. Bu kişiler aile üyeleri, arkadaşlar, romantik ilişki içinde olunan bir kişi ya da bireylerin eşleri olabilir. Seçim teorisine göre bireyler etkili ruh sağlığı ya da etkisiz ruh sağlığı davranışlarını kendileri seçerler. Bu seçimlerde ise temel ihtiyaçlar önemli bir unsurdur. Bireyler temel ihtiyaçları ve de bu ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi hakkında bilgi sahibi olurlarsa etkili ruh sağlığı davranışlarını seçme

Hüseyin Buğra Karaman¹
Coşkun Arslan²

How to Cite This Article
Karaman, H. B. & Arslan, C. (2023). "Evli Bireyler için Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu Ölçeği", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 9(73): 4076-4083. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.70877>

Arrival: 27 June 2023
Published: 31 July 2023

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr., Bolu Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Bolu, Türkiye

² Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Konya, Türkiye

ihtimalleri artabilir. Buna ek olarak negatif bağımlılıklar konusunda da temel ihtiyaçların koruyucu unsurlardan olduğu vurgulanmıştır. Glasser temel ihtiyaçlarla ilgili olarak farkındalığın çiftler ya da eşler arasında da olmasının önemli olabileceğini belirtmiştir. Çiftler ya da eşler kendi temel ihtiyaçlarının farkında olurlarsa birbirleri ile geçinme yollarını da daha kolay bulabilirler.

Glasser (1965)'e göre tüm bireyler benzer ihtiyaçlara sahiptirler. Glasser ilk olarak sevme ve sevilme ihtiyacına vurgu yapmıştır. Bu ihtiyacın karşılanmasının bireyler için önemli olabileceğini vurgulamıştır. Seçim teorisinde beş temel ihtiyacın olduğu belirtilmiştir (Glasser, 1998). Bu beş temel ihtiyaç fizyolojik ihtiyaç olan hayatta kalma ve psikolojik ihtiyaçlar olan sevgi/ait olma, güç, özgürlük ve eğlence ihtiyaçlarıdır. Bireylerin sahip oldukları bu ihtiyaçların dikkate alınması hem bireyi tanıma anlamında uygulayıcılara bilgi sağlaması hem de ilişkilerde ya da evliliklerde bireylerin kendi ihtiyaçları konusunda bilgi sahibi olmaları açısından önemli olabilir. Bu sayede bireylerin sosyal ya da duygusal anlamda doyum sağlayabilecekleri belirtilmiştir (Glasser, 1965; 1998; Glasser ve Glasser, 2007). Bu sebeple aile danışmanlığı sürecinde değerlendirme aşamasında temel ihtiyaçların ele alınmasının önemli olduğu vurgulanmıştır (Duba, Graham, Britzman ve Minatrea, 2009).

Bireylerin sosyal ya da duygusal anlamda doyum yaşamalarına ek olarak seçtikleri etkisiz ruh sağlığı davranışlarında da temel ihtiyaçların önemli olduğu belirtilmiştir. Geçmiş yaşantılar ve aile içi ilişkiler de bu duruma etki edebilen diğer durumlardır. Bireylerin seçtikleri bu etkisiz ruh sağlığı davranışlarının nedenini anlamak için temel ihtiyaçlar konusunda bilgi sahibi olmalarının önemi vurgulanmıştır. Etkisiz ruh sağlığı davranışlarının nedenini anlamının yanında bireylerin bu temel ihtiyaçlarının doyumunu konusunda önemli unsurlardan biri olan yakın ilişkilerini değerlendirme için de önemlidir. Bu nedenle Glasser seçim teorisini ve temel ihtiyaçları öğrenmenin bireylerin yakın ilişkilerinde temel ihtiyaçların değerlendirmesine yardımcı olabileceğini belirtmiştir. Bireyler bu sayede ilişkilerinde hem ihtiyaçları daha doğru değerlendirip mutlu olabilirler hem de birbirleri ile geçinme yollarını daha iyi bulabilirler. Buna ek olarak bireyler bu bilgilere sahip olduğunda yaşadıkları çatışmalardan daha sağlıklı çıkabilirler (Glasser, 1965; Glasser, 1998; Wubbolding, 2015).

Bu ihtiyaçları ele aldığımızda bireylerdeki fizyolojik ihtiyaçlar için hayatta kalma ihtiyacı tanımlanmıştır. Hayatta kalma diğer canlılarda olduğu gibi insanlarda da vardır. Güvenlik, barınma, beslenme, sağlık gibi konular bu ihtiyacın altında ele alınmıştır. Bireylerin kendilerini geleceğe güvenle taşıyacak şekilde yaşamalarıdır (Glasser, 1998). Temel psikolojik ihtiyaçlardan sevgi/ait olma, Glasser'in bireylerin kendilerini ve diğerlerini değerli hissetmeleri ile birlikte ilk olarak vurguladığı ihtiyaçlardandır. Sevgi/ait olma ihtiyacı doğumumuzdan itibaren tüm ilişkilerimizde önemli olduğu belirtilmiştir. Bu ihtiyaç karşılandığı zaman bireylerin kendilerini değerli hissettikleri; bu nedenle de bireyin bir kişi ya da bir grup içerisinde olmasının bu ihtiyacı karşılamasında önemli olduğu vurgulanmıştır (Glasser, 1965). İnsana özgü bir ihtiyaç olarak tanımlanan güç ihtiyacı içerisinde statü ve tanınma gibi durumları barındırır. İnsana özgü olan noktası ise hayvanlar fizyolojik ihtiyaçlarını karşıladıklarında daha fazlası için çabalamazken; insanlar diğerlerinin elinde daha az kalacağını bilseler bile elindekilerden daha fazlası için çabaladıkları belirtilmiştir. Sahip olduklarından daha fazlasını isteme insana özgü bir davranış olarak tanımlanmıştır. Dış kontrol psikolojisinden en çok etkilenen ihtiyaçlardan biri olan özgürlük ihtiyacı bireylerin ne derece özgürce seçimler yapabildikleri ile ilgilidir. Bu nedenle bireylerin dışarıdan kontrol edildiklerini hissettiklerinde en çok kaygılandıkları ihtiyacıdır. Eğlence ihtiyacı öğrenmenin bir ürünü ve tatmin edilmesi en kolay ihtiyaçlardandır. Çünkü bireyler yaşamları boyunca eğlenmenin bir yolunu bulmuşlardır (Glasser, 1998; Wubbolding, 2015).

Temel psikolojik ihtiyaçların farkında olmak bireylerin etkisiz ruh sağlığı davranışları yerine etkili ruh sağlığı davranışlarını seçerek daha sağlıklı olmalarına katkı sağlayabilir. Bu durum bireylerin evlilik ve romantik ilişkilerine de katkı sağlayabilir. Temel psikolojik ihtiyaçların evlilik ve romantik ilişkilerde ele alındığı çalışmalar incelendiğinde kaygılı ve korkulu bağlanma (Wei, Shaffer, Young ve Zakalik, 2005), eş tükenmişliği (Candemir-Karaburç ve Tunç, 2020) ile temel psikolojik ihtiyaçlar arasında negatif ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Evlilik uyumu (Candemir-Karaburç ve Tunç, 2020; Kulaber-Demirci, 2019) ve psikolojik sermaye (Ataee ve Bagheri, 2019) ile temel psikolojik ihtiyaçlar arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Bir diğer çalışmada mizah tarzları ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide evlilik uyumu ve temel psikolojik ihtiyaçların doyumunun tam aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kulaber-Demirci, 2019). Evlilikte çatışma çözüm stilleri, temel psikolojik ihtiyaçlar ve psikolojik iyi oluş ile ilgili yapılan bir çalışmanın sonucunda evli bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerini en iyi açıklayan değişkenin özerklik ihtiyacı olduğu bulunmuştur (Belecı, 2022).

Bu çalışmalara ek olarak yapılan çalışmalarda temel psikolojik ihtiyaçlardan özerklik ve yeterlik alt boyutları kadınlarda yüksek olduğunda erkeklerin; özerklik ve ilişkili olma alt boyutları erkeklerde yüksek olduğunda kadınların ilişki doyumları yüksek çıkmıştır (Karaahmetoğlu-Çemberci, 2019). Evlilik doyumunu ve yaşam

doymu ile temel psikolojik ihtiyaçlar arasında da pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür (Ger, 2021; Naemi, 2018). Temel psikolojik ihtiyaçlar, affetme ve bağlanma arasında da anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür (Ceyhan ve zteke-Kozan, 2021). z belirleme kuramında yer alan ihtiyaçlar ile yapılan bu çalışmaların dışında Glasser'in Seçim Teorisinde ele aldığı ihtiyaçlar ile ilgili olarak evli bireylerle yapılan bir çalışmada ailenin sırasıyla hayatta kalma, sevgi/ait olma, gç, özgürlük ve eğence ihtiyaçlarını karşılamada önemli olduğu belirtilmiştir (Koç, 2015).

Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar incelendiğinde bireylerin evlilik yaşamlarında temel psikolojik ihtiyaçlarının farkında olmalarının önemli olduğu görülmüştür. Temel psikolojik ihtiyaçlar ile ilgili olarak alanyazın incelendiğinde temel psikolojik ihtiyaçlar ya da temel ihtiyaçlara yönelik ölçek geliştirme, uyarlama çalışmalarının olduğu görülmüştür (Burns, Vance, Szadokierksi ve Stockwell, 2006; Duba, Graham, Britzman ve Minatrea, 2009; Eşici, 2021; zbay, Alçabozan-Kayabol ve Tomar 2018; Karaman ve Arslan, 2023; Türkdoğan ve Duru, 2012). Evlilik ilişkisindeki temel psikolojik ihtiyaçlara yönelik çalışmaların genellikle temel psikolojik ihtiyaçlar ölçekleri üzerinden yapıldığı görülmüştür. Bu nedenle bu çalışmada Karaman ve Arslan (2023) tarafından geliştirilen Romantik İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu lçeğinin evlilik ilişkisi için uyarlama çalışmaları yapılmıştır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmaya 193 kadın (%63.7) ve 110 erkek (%36.3) olmak üzere toplamda 303 evli birey dahil edilmiştir. Katılımcıların yaşlarının ortalaması 37.75 (S.D. =8.81) olarak hesaplanmıştır. Katılımcılardan 3 tanesi ilkokul mezunu (%1), 4' ortaokul mezunu (%1.3), 15'i lise mezunu (%5), 8'i ön lisans mezunu (%2.6), 213' lisans mezunu (%70.3), 55'i yüksek lisans mezunu (%18.2) ve 5'i doktora mezunudur (%1.7). Evlilik süreleri incelendiğinde 63' 1-3 yıldır (%20.8), 64' 4-6 yıldır (%21.1), 35'i 7-9 yıldır (%11.6) ve 141'i (%46.5) 9 ve daha fazla süredir evlidir.

Kullanılan lçekler

İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçlar lçeği

La Guardia, Ryan, Couchman ve Deci (2000) tarafından geliştirilmiş, Güleç (2020) tarafından Türk kültürüne uyarlama çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .71 olarak bulunmuştur. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin üç faktörlü yapısının doğrulandığı belirtilmiştir. Elde edilen uyum değerleri incelendiğinde χ^2 /sd=2.45, GFI=0.97, CFI=0.90, RMSEA=0.07 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach alfa değerleri özerklik alt boyutu için .68, yeterlik alt boyutu için .61, ilişkili olma alt boyutu için .79 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamı için ise Cronbach alfa değeri .87 olarak hesaplanmıştır.

Evli Bireyler için Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu lçeği

Bu lçek Karaman ve Arslan (2023) tarafından geliştirilen Romantik İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu lçeğinin evlilik ilişkisi için uyarlanmış halidir. Romantik İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçlar lçeğinin geliştirilmesinde toplam 904 genç yetişkin ile çalışılmıştır. Ölçek için yapılan iki düzeyi Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçları incelendiğinde birinci düzey için uyum değerleri χ^2 /sd= 2.32, GFI= 0.91, CFI= 0.96, PGFI= 0.65, AGFI= 0.87, RMSEA= 0.07, SRMR= 0.05 ve PNFI= 0.76 olarak hesaplanmıştır. İkinci düzey DFA sonuçlarında ise uyum değerleri χ^2 /sd= 2.33, GFI= 0.90, CFI= 0.95, PGFI= 0.66, AGFI= 0.87, RMSEA= 0.07, SRMR= 0.05 ve PNFI= 0.77 olarak hesaplanmıştır. Uyum geçerliği çalışmalarında kullanılan ölçek ile korelasyon değeri .75'tir. Madde toplam korelasyonlarının .49 ile .84 arasında değerler aldığı görülmüştür. Test tekrar test güvenirlik katsayısı .71 olarak hesaplanmıştır. Cronbach alfa değeri .94, sevgi/ait olma alt boyutu için .93, gç alt boyutu için .89, özgürlük alt boyutu için .82 ve eğence ihtiyaı için .86 olarak bulunmuştur. Bu uyarlama çalışmasında geçerlik için uyum geçerliği ve yapı geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları için madde toplam korelasyon ve Cronbach alfa değerleri incelenmiştir.

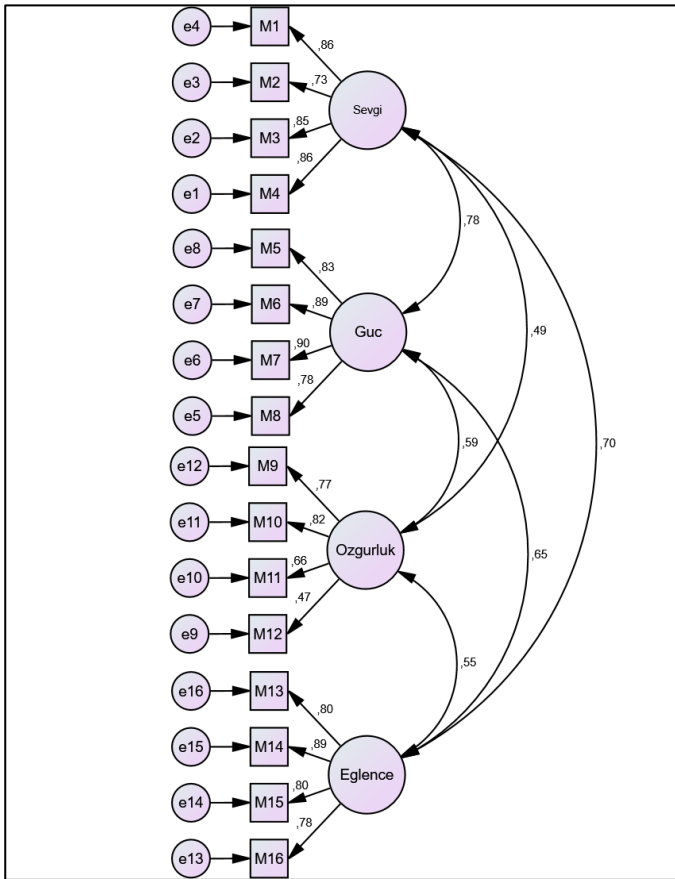
Yapı Geçerliği Çalışmaları

Ölçeğin madde yükleri ve toplam açıkladığı varyansın hesaplanmasında Açımlayıcı Faktör Analizi yöntemi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde ölçek dört faktör ile sınırlandırılmış ve Tablo-1'deki sonuçlar elde edilmiştir.

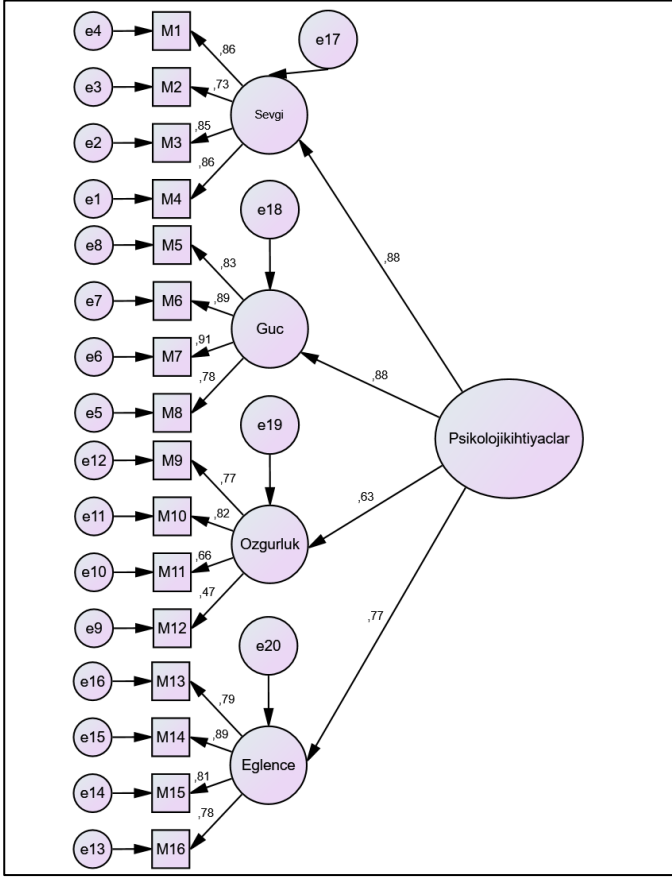
Tablo-1. Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde Numarası	Sevgi/ait olma	Güç	Özgürlük	Eğlence
1	.80			
2	.79			
4	.75			
3	.71			
5		.82		
7		.78		
6		.76		
8		.63		
9			.79	
11			.79	
10			.77	
12			.49	
15				.84
14				.82
13				.76
16				.71
Açıklanan Varyans	% 19.84	% 18.42	% 15.38	% 19.54

Yapılan analizde KMO-MSA değerinin .92 olduğu, Barlett Testi sonucunun ise anlamlı olduğu görülmüştür ($X^2=3228.83$, $p<0,001$). Tablo-1'deki sonuçlar incelendiğinde ölçeğin dört faktörlü yapısının toplam varyansın %73.18'ini açıkladığı görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiş olup birinci düzey DFA sonuçları Şekil-1'de verilmiştir.

Şekil-1. Birinci Düzey DFA Sonuçları

Şekil-2. İkinci Düzey DFA Sonuçları

Doğrulamalı Faktör Analizindeki uyum değerleri için Tablo-2'deki bilgiler kullanılmıştır (Browne ve Cudeck, 1993; Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2018; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2015; Loehlin, 2004; Sümer, 2000; Tabachnick ve Fidell, 2015; Thompson, 2000).

Tablo-2. İyi ve Mükemmel Uyum Ölçütleri

Uyum İndeksleri	İyi Uyum Değerleri	Mükemmel Uyum Değerleri	Birinci Düzey DFA	İkinci Düzey DFA
Ki-Kare (χ^2)	$2 < \chi^2 < 3$	$0 < \chi^2 < 2$	2.31	2.38
GFI	$.90 < GFI < .95$	$.95 < GFI < 1.00$.92	.91
AGFI	$.90 < AGFI < .95$	$.95 < AGFI < 1.00$.88	.88
CFI	$.90 < CFI < .95$	$.95 < CFI < 1.00$.96	.96
NFI	$.90 < NFI < .95$	$.95 < NFI < 1.00$.93	.93
RMSEA	$0.05 < RMSEA < 0.08$	$.00 < RMSEA < 0.05$.07	.07
SRMR	$0.05 < SRMR < 0.08$	$.00 < SRMR < 0.05$.04	.05

İki düzey şeklinde yapılan DFA sonuçları incelendiğinde birinci düzey DFA sonuçları için uyum değerlerinin $\chi^2/sd = 2.31$, GFI= 0.92, CFI= 0.96, = 0.65, AGFI= 0.88, RMSEA= 0.07, SRMR= 0.04 ve NFI= 0.93 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlerin iyi ve mükemmel uyum değerleri aralıklarında olduğu görülmüştür. İkinci düzey DFA sonuçları incelendiğinde uyum değerlerinin $\chi^2/sd = 2.38$, GFI= 0.91, CFI= 0.96, = 0.65, AGFI= 0.88, RMSEA= 0.07, SRMR= 0.05 ve NFI= 0.93 olduğu görülmüştür. İkinci düzey DFA sonuçlarına göre de uyum değerlerinin iyi ve mükemmel uyum değeri arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uyum Geçerliği Çalışmaları

Uyum geçerliği çalışmalarında Güleç (2020) tarafından uyarlama çalışmaları yapılan İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçlar ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analizler sonrasında iki ölçeğin ve alt boyutlarının korelasyon analizi sonuçları Tablo-3'de gösterilmiştir.

Tablo-3. Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Sevgi/ait olma	1								
2.Güç	.71**	1							
3.Özgürlük	.42**	.51**	1						
4.Eğlence	.63**	.60**	.47**	1					
5.EBTPİDÖ	.83**	.85**	.72**	.86**	1				
6.Özerklik	.73**	.70**	.43**	.63**	.76**	1			
7.Yeterlik	.52**	.52**	.45**	.51**	.61**	.68**	1		
8.İlişkili Olma	.73**	.70**	.43**	.63**	.76**	.69**	.68**	1	
9.İTPIÖ	.68**	.68**	.54**	.63**	.77**	.89**	.88**	.89**	1

*p<0.05, **p<0.01

(EBTPİDÖ: Evli Bireyler için Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu Ölçeği, İTPIÖ: İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği)

Tablo-3 incelendiğinde Evli Bireyler için Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu ölçeği, alt boyutları, İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçlar ölçeği ve alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür (p<0.01). Uyum geçerliği için iki ölçek arasındaki korelasyon değeri incelendiğinde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (r=.77, p<0.01). Bu sonuçla birlikte uyum geçerliğinin sağlandığı sonucu elde edilmiştir.

Güvenirlğe İlişkin Bulgular

Güvenirlilik analizleri için madde toplam korelasyonu ve Cronbach alfa değerleri incelenmiştir. Madde toplam korelasyon sonuçları incelendiğinde maddelerin .47 ile .78 arasında değerler aldıkları görülmüştür. Cronbach alfa değerleri incelendiğinde sevgi/ait olma alt boyutu için Cronbach alfa değeri .89, güç ihtiyacı için .91, özgürlük ihtiyacı için .76, eğlence ihtiyacı için .88 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamı için Cronbach alfa değeri .92 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar incelendiğinde ölçeğin güvenirlüğünün yeterli düzeyde olduğu görülmüştür (Büyükoztürk, 2011).

Ölçekten Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Romantik İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu ölçeğinin evlilik ilişkisi için uyarlanmış versiyonu olan Evli Bireyler için Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu ölçeğinde toplam 16 madde yer almaktadır. Ölçek 6'lı likert tipte olup 1= bana hiç uygun değil, 6= bana tamamen uygun şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 16, maksimum puan ise 96'dır. Ölçek Glasser'in temel ihtiyaçlarından dört psikolojik ihtiyacı ifade eden sevgi/ait olma, güç, özgürlük ve eğlence alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin genelinden ve alt boyutlarından alınan puanlar yükseldikçe temel psikolojik ihtiyaçların doyumu yükselmektedir. Araştırmaya dahil olan toplam 303 katılımcı için ölçek ve alt boyutlarından alınan puanların ortalamaları incelendiğinde sevgi/ait olma alt boyutu için 21.40 (S.D.=3.46), güç ihtiyacı için 21.07 (S.D.=3.57), özgürlük ihtiyacı için 20.28 (S.D.=3.71), eğlence ihtiyacı için 18.07 (S.D.=5.05) ve toplam puan için 80.82 (S.D.=12.93) olarak hesaplanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Evlilik bireylerin temel psikolojik ihtiyaçlarının doyumunda önemli yere sahip olan yakın ilişkilerden biridir. Evlilik ilişkilerinde bireylerin seçim teorisi ve temel psikolojik ihtiyaçlar hakkında bilgi sahibi olmaları eşlerin birbirleri ile geçinme yollarını daha iyi bulmaları konusunda onlara destek olabilecektir. Bu sebeple bu konuda bir ölçeğin olması ve evli bireylere temel psikolojik ihtiyaçlarının konusunda bilgi sahibi olmasında onlara yardımcı olabilecektir. Buna ek olarak aile danışmanlığı hizmetlerinde de bu ölçeğin kullanılması ilişkiyi değerlendirirken aile danışmanlarına fikir sunabilecektir.

Glasser'in Seçim Teorisinde yer alan temel ihtiyaçlardan sevgi/ait olma, güç, özgürlük ve eğlence temel psikolojik ihtiyaçlarına göre geliştirilen Romantik İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçlar ölçeğinin evlilik ilişkisi için uyarlama çalışmaları sonucunda ölçeğin dört faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Yapı geçerliği çalışmalarında Açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve dört faktörlü yapının toplam varyansın %73.18'ini açıkladığı görülmüştür.

Doğrulayıcı faktör analizi iki düzey şeklinde gerçekleştirilmiş. Birinci düzey DFA sonuçlarında uyum değerleri $\chi^2/sd= 2.31$, GFI= 0.92, CFI= 0.96, = 0.65, AGFI= 0.88, RMSEA= 0.07, SRMR= 0.04 ve NFI= 0.93 bulunmuştur. İkinci düzey DFA sonuçlarında uyum değerleri $\chi^2/sd= 2.38$, GFI= 0.91, CFI= 0.96, = 0.65, AGFI= 0.88, RMSEA= 0.07, SRMR= 0.05 ve NFI= 0.93 olarak hesaplanmıştır. DFA sonuçları incelendiğinde fit değerlerinin iyi ve mükemmel aralıklarda olduğu görülmüştür.

Uyum geçerliği çalışmaları için İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçlar ölçeği kullanılmış ve iki ölçek arasındaki korelasyon katsayısı .77 olarak hesaplanmıştır (p<0.01). Evli Bireyler İçin Temel Psikolojik

İhtiyaçların Doyumu ölçeği ve alt boyutları ile İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçlar ölçeği ve alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür ($p<0.01$).

Güvenirlilik çalışmalarında madde toplam korelasyon ve Cronbach alfa sonuçları ele alınmıştır. Madde toplam korelasyon sonuçları incelendiğinde maddeler ile toplam puan arasında .47 ile .78 arasında değerler aldıkları görülmüştür. Cronbach alfa sonuçları incelendiğinde alt boyutlar ve toplam puan için sevgi/ait olma ihtiyacı alt boyutu için Cronbach alfa değeri .89, güç ihtiyacı alt boyutu için .91, özgürlük ihtiyacı alt boyutu için .76, eğlence ihtiyacı alt boyutu için .88 olarak bulunmuştur.

Evli bireyler için Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu ölçeği için yapılan AFA, DFA, uyum geçerliği, madde toplam korelasyon ve Cronbach alfa analizleri sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu görülmüştür. Katılımcılar yaş olarak farklı yaş gruplarında yer alsalar da ölçeği dolduranların %70.3'ünü lisans mezunları oluşturmaktadır. Bu nedenle ölçeğin farklı sosyo kültürel seviyedeki gruplarda uygulanması ve geçerlik güvenirlik analizlerinin bu çalışmalarda ortaya konulması önem arz etmektedir. Bu sınırlılığın yanına araştırmada birden fazla geçerlik ve güvenirlik analizinin yapılmış olması araştırmanın güçlü yönlerindedir. Glasser (1965; 1998)'in belirtmiş olduğu gibi bireylerin yakın ilişkileri temel psikolojik ihtiyaçlarının doyumu için önemlidir. Bu ölçek ile bireylerin evlilik ilişkilerinde temel psikolojik ihtiyaçlarının hangi düzeyde karşılandığı tespit edilebilecektir. Bu yönü ile aile danışmanlığında bu konunun çiftler ile ele alınması aile danışmanlarına, psikolojik danışmanlara ve alan çalışanlarına farklı bir perspektif katabilecektir.

Araştırmanın sınırlılıkları incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunu lisans mezunlarının oluşturduğu görülmüştür. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda daha farklı sosyo kültürel düzeydeki gruplara ulaşılması ölçeğin farklı gruplar için uygunluğunun incelenmesi önemli olabilecektir. Yapılan bu çalışmada Romantik İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu ölçeğinin evlilik ilişkisi için uyarlanan versiyonun geçerli ve güvenilir olduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

Ataee, S., & Bagheri, N. (2019). The Prediction of Psychological Capital Based on the Basic Beliefs and Basic Psychological Needs of Married Women Referring to Health Centers in District 3. *Indian Journal of Forensic Medicine & Toxicology*, 13(4).

Beleci, S.N. (2022). Evli bireylerin temel psikolojik ihtiyaçları, evlilikte çatışma çözüm stilleri ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın.

Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). *Alternative ways of assessing model fit*. In K. A. Bollen and J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (s.136-162). Newbury Park, CA: Sage.

Burns, M. K., Vance, D., Szadokierski, I. & Stockwell, C. (2006). Student needs survey: A psychometrically sound measure of the five basic needs. *International Journal of Reality Therapy* . Spring, 25(2), 4-8.

Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (15. Baskı). Pegem Akademi: Ankara

Candemir Karaburç, G. & Tunç, E. (2020). Problematic Internet use, marital adjustment, couple burnout and basic psychological need satisfaction levels of married individuals. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(55), 1695-1721.

Ceyhan, H. C., & Özteke- Kozan, H. İ. (2019). Evli bireylerin bağlanma stilleri ve psikolojik ihtiyaçları ile affetme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 4(1), 21-50.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Duba, J. D., Graham, M. A., Britzman, M. & Minatrea, N. (2009). Introducing the “Basic Needs Genogram” in reality therapy-based marriage and family counseling. *International Journal of Reality Therapy*. 28(2). 15-19.

Eşici, H. (2021). Beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler için Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 25(2), 443-454.

Ger, S. (2021). *Hatırlanan anne-baba kabul ve reddi ile ebeveyn öz yeterliği, evlilik doyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide temel psikolojik ihtiyaçların aracı rolü* (Master's thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Glasser, W. & Glasser, C. (2007). *Eight Lessons for a Happier Marriage*. HarperCollins e boks.

- Glasser, W. (1965). *Reality Therapy A New Approach to Psychiatry*. New York: Harper & Row, Publisher.
- Glasser, W. (1976). *Positive Addiction*. New York: Harper & Row, Publishers.
- Glasser, W. (1998). *Kişisel Özgürlüğün Psikolojisi* (Çev. M. İzmirli). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Güleç, S. (2020). *Romantik ilişkilerde doyum modeli: Temel psikolojik ihtiyaçlar, bilinçli farkındalık, ilişki niteliği, yükleme tarzları*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: a Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Karaahmetoğlu-Çemberci, M. (2019). *Eşlerde ilişki doyumunun belirleyicileri olarak yaşam pozisyonları ve temel psikolojik ihtiyaçlar*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaman, H. B., & Arslan, C. (2023). Romantik İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu Ölçeğinin geliştirilmesi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 9(70): 3348-3356. <http://dx.doi.org/10.29228/sm.rvj.69189>
- Kline, R. B. (2015). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: Guilford publications
- Koç, M. (2015). Ailenin karşıladığı temel psikolojik ihtiyaçlar . *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(1) , 54-73 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kademkad/issue/48228/610572>
- Kulaber-Demirci, M. (2019). *Evli bireylerin öznel iyi oluş düzeyleri ile mizah tarzları, temel psikolojik ihtiyaçların doyum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- La Guardia, J. G., Ryan, R. M., Couchman, C. E., & Deci, E. L. (2000). Basic psychological needs scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 367-384.
- Loehlin J.C. (2004). *Goodness of Fit Indices: Latent Variable Models*. Mahwah, NJ, Lawrence Erlbaum Associates.
- Naemi, A. M. (2018). Relationship between basic psychological needs satisfaction with resilience and marital satisfaction in teachers. *International Journal of Educational and Psychological Researches*, 4(2), 78.
- Özbay, Y., Alçabozan-Kayabol, N. B. & Tomar, İ. H. (2018). Temel Psikolojik İhtiyaçlara Dayalı Evlilik Uyum Ölçeği'nin geliştirilmesi. 20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Samsun.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74. http://www.nebisumer.com/wp-content/uploads/2015/03/SumerN.2000.YEM_TPY.pdf
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2015). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı* (Çev. Ed. M. Baloğlu). Ankara: Nobel Akademi.
- Thompson, B. (2000). Ten Commandments of Structural Equation Modeling. In L. Grimm, & P. Yarnold (Eds.), *Reading and Understanding More Multivariate Statistics* (pp. 261-284). Washington DC: American Psychological Association.
- Türkdoğan, T. & Duru, E. (2012). Üniversite Öğrencileri Temel İhtiyaçlar Ölçeği'nin (ÜÖTİÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 31. 81-91.
- Wei, M., Shaffer, P. A., Young, S. K., & Zakalik, R. A. (2005). Adult Attachment, Shame, Depression, and Loneliness: The Mediation Role of Basic Psychological Needs Satisfaction. *Journal of Counseling Psychology*, 52(4), 591-601. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.52.4.591>
- Wubbolding, R. E. (2015). *Gerçeklik Terapisi* (Çev. E. E. Öksüz). İstanbul: Okyanus Yayınları.